

DZIAŁANIA PRZYWOŁYWANIA

- ➔ Faza przywoływania jest bardzo ważną częścią nauczania konstruktywistycznego. Pozwala aktywować istniejącą wiedzę i doświadczenie uczniów związane z tematem. Poprzez przywołanie możemy dowiedzieć się, co uczniowie już wiedzą na dany temat i jakie mają nastawienie do uczenia się na ten temat. Pozwala nam to opierać się na ich uprzedzeniach i lepiej dostosowywać naukę do ich potrzeb.

Przywołanie ma kilka głównych zalet:

- Motywuje uczniów do nauki, opierając się na ich osobistych doświadczeniach i zainteresowaniach.
- Pozwala nam to wykryć możliwe błędne przekonania, które można następnie skorygować w nauczaniu.
- Rozwija krytyczne myślenie uczniów, którzy wyrażają swoje opinie i postawy na dany temat.
- Pomaga dostosować cele nauczania do konkretnej grupy uczniów.
- Pomaga aktywizować uczniów i idealnie angażuje wszystkich uczniów w lekcję od samego początku.
- Daje odpowiedź na pytanie, dlaczego uczeń powinien w ogóle zajmować się tym tematem.
- Rozwija metapoznanie uczniów, prowadząc ich do refleksji nad własną nauką i zarządzania procesami uczenia się.

Co najważniejsze, dobre przywołanie daje uczniom głos w ich nauce. Daje im przestrzeń do formułowania własnych pytań, zainteresowań i potrzeb. W rezultacie uczniowie przestają być jedynie „przedmiotami” uczenia się i stają się aktywnymi współtwórcami własnej nauki. Jest to niezwykle ważne dla motywacji uczniów i skuteczności nauczania.

Dlatego dobrze jest dokładnie zaplanować aktywność przywoływania i nie pomijać jej.

Dla inspiracji oferujemy poniżej - stos sugestywnych działań, aby rozpocząć naukę Gulag XR

Mapa myśli 1 / 20 min.

Opis:

1. Przygotuj czyste kartki papieru i markery dla każdego ucznia.
2. Poproś uczniów, aby napisali temat "GUŁAG" na środku kartki.
3. Daj uczniom 5 minut na indywidualną pracę. Ich zadaniem jest uchwycenie wszystkich skojarzeń, jakie przychodzą im do głowy w związku z tematem. Mogą zapisywać koncepcje w formie słów, obrazów, symboli, cokolwiek przyjdzie im do głowy. Ważne jest, aby stworzyć jak największą mapę myśli.
4. Po 5 minutach poproś uczniów, aby dobrali się w pary. W parach prezentują sobie nawzajem swoje mapy myśli. Co mają ze sobą wspólnego? Czym się różnią?
5. Każda para będzie miała 5 minut na dodanie nowych sugestii od kolegi z klasy do oryginalnych indywidualnych map w oparciu o dyskusję rówieśniczą. Celem jest stworzenie jak najbardziej kompleksowej wspólnej mapy myśli.
6. Poproś kilku ochotników, aby rozeszli się po klasie i narysowali wspólną mapę myśli na tablicy, aby zapisać najczęstsze koncepcje, które pojawiły się w klasie, oraz aby wybrali kilka koncepcji, które ich wyróżniały i skomentowali je.
7. Na koniec możesz zapytać, czy ktoś jeszcze chce dodać coś do wspólnej mapy myśli.

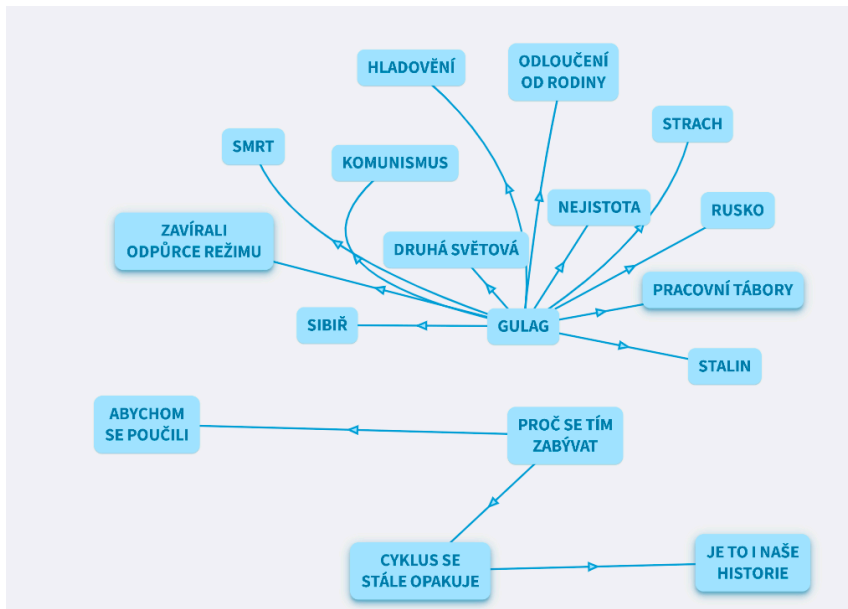
Komentarze i wskazówki

Wskazówka: Nie usuwaj mapy myśli. Przyda się ona w fazie refleksji. Po tym, jak uczniowie przeczytają historie wspomnaczy itp., możesz poprosić ich o dodanie nowych pojęć i skojarzeń (w innym kolorze) do ich map myśli lub wspólnej mapy myśli. W ten sposób uczniowie mogą zwizualizować sobie, czego nowego się nauczyli.

Utworzona mapa myśli przedstawia aktualny stan wiedzy klasy na dany temat. Następnie możesz poprosić uczniów o sformułowanie pytań, na które chcieliby poznać odpowiedzi w związku z tematem. Ponownie zapisz pytania w widocznym miejscu. Może to być przewodnik w klasie. Następnie skup się na umożliwieniu uczniom znalezienia odpowiedzi na pytania podczas lekcji. Odnies się również do odpowiedzi na pytania w końcowej refleksji. W żadnym wypadku nie odpowiadaj na pytania samodzielnie! To zadanie uczniów.

Oto przykład autentycznej mapy myśli stworzonej przez uczniów w Orgpad:

Wskazówka: Jeśli nie masz w klasie tablicy flipchart, a jedynie tablicę suchościeralną, możesz użyć aplikacji takiej jak Orgpad do stworzenia mapy myśli. W ten sposób możesz wymazać tablicę, a mapa myśli zostanie zapisana do późniejszej pracy.

Mapa myśli 2 / 20–30 min. “Spacer po galerii”

Popis:

Ta opcja jest szczególnie odpowiednia dla mniejszej liczby uczniów i pozwala uczniom, którzy nie lubią wypowiadać się na głos, na przykład, wyrazić siebie.

1. Powiedz uczniom, że stworzą cichą mapę myśli, w której mogą wyrażać siebie tylko poprzez pisanie. W klasie musi panować absolutna cisza.
2. Rozdaj uczniom (lub grupom uczniów) kartki flipchart do umieszczenia na biurkach lub powieszenia na ścianie, tak aby były widoczne i dostępne.
3. Każda grupa lub osoba indywidualna wpisuje GULAG w nagłówek lub pytanie (np. Dlaczego w ogóle powinniśmy uczyć się o Gułagu?).
4. Każda grupa/każdy uczeń ma pięć minut na ciche dodanie na piśmie wszelkich sugestii, pomysłów, skojarzeń, obrazów dotyczących pytania lub tematu.
5. Po 5 minutach grupy obracają się, tj. papier pozostaje zawieszony, ale grupa przechodzi do sąsiedniego papieru i dodaje swoje obserwacje. Uczniowie mogą obracać się w ten sposób, dopóki nie wrócą do pierwotnego papieru.
6. Każda grupa lub uczeń ma następnie miejsce na krótką refleksję nad własnymi obserwacjami i docenienie spostrzeżeń dodanych przez kolegów z klasy.
7. Poproś ochotnika, aby zanotował wszystko, co powtarza się we wszystkich dokumentach lub co uważa za interesujące, i wykorzystał to do stworzenia wspólnej mapy myśli podczas prezentacji grupowej.

Komentarze i wskazówki

Wskazówka: Oczywiście można również samodzielnie stworzyć wspólną mapę myśli, tj. napisać “Gułag” lub pytanie na tablicy i pozwolić uczniom zgłaszać i dodawać swoje spostrzeżenia. Zwykle jest to najszybszy sposób, ale bardziej wytrwali często zabierają głos. Dlatego, w zależności od czasu, warto rozważyć wariant, w którym wszyscy biorą udział.

Burza mózgów / 5 min.

Opis:

Napisz na tablicy „Represje sowieckie” i poproś uczniów, aby swobodnie kojarzyli wszelkie terminy, które przychodzą im na myśl w związku z tym tematem. Zapisz skojarzenia w sposób widoczny dla wszystkich.

Nie należy myć tablicy. Pod koniec lekcji, w fazie refleksji, będziesz mógł dodać nowe koncepcje do tablicy, które uczniowie powiedzieli ci po przeczytaniu historii pamiętnikarzy.

Komentarze i wskazówki

Wskazówka: Dlaczego ważne jest, aby powrócić do ćwiczeń otwierających na koniec lekcji? Na przykład dlatego, że pozwala to uczniom zastanowić się nad tym, czego faktycznie nauczyli się podczas lekcji. Dzieje się tak, ponieważ ich subiektywne postrzeganie może różnić się od rzeczywistości. Porównanie, na przykład, notatek z burzy mózgów lub ukończenie mapy myśli „przed i po” pozwoli to zwizualizować.

Wspólna oś czasu / 15 min.

Opis:

1. Przygotuj zestaw pustych karteczek samoprzylepnych i markerów dla każdego ucznia.
2. Każdy uczeń otrzymuje 5 kartek papieru i marker. Ich zadaniem jest napisanie na każdej kartce jednego ważnego wydarzenia związanego z tematem represji w Związku Radzieckim (np. rewolucja, wojna domowa, utworzenie ZSRR, utworzenie gułagów, Wielki Terror, śmierć Stalina itp.) Podkreśl, że nie mogą zapisywać daty na karteczkach. Mają około 3-5 minut na sporządzenie listy.
3. Podziel uczniów na mniejsze grupy (3-4).
4. Wybierz karteczki od wszystkich uczniów w grupie i potasuj je. Rozłóż je w porządku chronologicznym na podłodze lub na ławce przed grupą.
5. Zadaniem każdej grupy jest teraz ułożenie wszystkich karteczek w odpowiedniej kolejności czasowej, aby stworzyć wspólną oś czasu. Mają na to 5-10 minut.
6. Poproś grupy, aby kolejno przedstawiły swoje osie czasu. Jeśli istnieje jakakolwiek różnica między osiami czasu, przedyskutuj, która wersja jest poprawna i dlaczego.
7. W ramach podsumowania utwórz na tablicy końcową kompleksową oś czasu zawierającą kluczowe wydarzenia związane z tematem represji sowieckich.

Komentarze i wskazówki

Wskazówka: Jeśli jesteś zainteresowany tym, jak koncepcja znaczenia historycznego współpracuje z modelem myślenia historycznego, odwiedź [tę stronę](#).

Prosta oś czasu / 5 min.

Opis:

Możesz skorzystać z tej opcji, gdy masz mało czasu.

- Wystarczy narysować oś czasu na tablicy i zaznaczyć dzień dzisiejszy i na przykład rok 1914. Teraz poproś uczniów, aby zalogowali się i uzupełnili ważne wydarzenia, w tym daty.
- Jeśli uda Ci się napisać więcej wydarzeń, możesz powiedzieć uczniom, że teraz będą musieli zmniejszyć o połowę liczbę wydarzeń na osi. Należy więc wybrać te wydarzenia, które są najbardziej związane z represjami sowieckimi lub znaczące.

Adwokat diabła / 10 min.

Opis:

Ta opcja jest szczególnie odpowiednia dla klas, które nie są zbyt zainteresowane badaniami historycznymi. Jest popularna wśród nauczycieli, którzy nie mają nic przeciwko odrobinie teatru.

1. Można na przykład poprosić o pomoc kolegę, który nie uczy historii. Wchodzisz do klasy i mówisz, w sposób, do którego jesteś przyzwyczajony, że dzisiaj chcesz zająć się tematem represji sowieckich. Zapisz temat na tablicy. W tym momencie do klasy wchodzi kolega pod pretekstem, że idzie coś załatwić. Zauważa napis "represje sowieckie" i zaczyna się zastanawiać, dlaczego angażujesz się w takie bzdury. Może na przykład przez chwilę rozprawić na temat tego, że żyjemy w zupełnie innych czasach. Zagraża nam kryzys klimatyczny, COVID, inflacja, pojawienie się sztucznej inteligencji, a uczniowie zamiast zajmować się tymi tematami, zajmują się wydarzeniami, które miały miejsce dawno temu i w obcym kraju. Zapytaj uczniów, czy się z tym zgadzają. Celem jest wspólna praca z uczniami, aby zrozumieć, dlaczego w ogóle powinni zajmować się tematem represji sowieckich. Dlaczego uważają/nie uważają go za ważny. Zapisz powody podane przez uczniów na tablicy. Następnie poproś ich, aby powiedzieli, jeśli uważają, że jest to ważny temat, co chcieliby lub powinni o nim wiedzieć. Ponownie zapisz pytania w widocznym miejscu. Są to kluczowe pytania, na których należy się skupić podczas lekcji. Ważne: nie odpowiadaj na pytania! Zamiast tego pomóż uczniom samodzielnie znaleźć odpowiedź podczas lekcji.
2. Jeśli nie masz kolegi, możesz sam odegrać podobną scenkę. Należy jednak być przygotowanym na to, że niektórzy uczniowie powiedzą, że temat nie jest dla nich ważny i nie chcą się nim zajmować. Z naszego doświadczenia wynika jednak, że jest to mało prawdopodobne lub większość klasy będzie chciała zająć się tym tematem. Ta część może następnie własnymi słowami zwerbalizować, dlaczego temat sowieckich represji jest ważny i dlaczego warto się nim zająć. A to jest o wiele bardziej wartościowe, niż gdybyś im o tym powiedział.

Komentarze i wskazówki

Wskazówka: Nie powinniśmy zakładać, że jeśli temat nas interesuje, to zainteresuje lub musi zainteresować naszych uczniów. Możemy jednak wykorzystać takie działania, aby określić, co i dlaczego interesuje nas w danym temacie

Analiza zdjęć / 15–20 min.

Opis:

1. Nie mów uczniom o temacie lekcji. Wspomnij, że będziemy go wspólnie szukać w następnym ćwiczeniu.
2. Wybierz 10-15 współczesnych fotografii, które odnoszą się do tematu sowieckich represji. Mogą to być na przykład zdjęcia plakatów propagandowych, przedstawiające aresztowania lub uwięzienie ludzi, zdjęcia z gułagów itp.
3. Utwórz grupy składające się z 2-3 uczniów. Daj każdej grupie jedno zdjęcie. Daj im 2-3 minuty na indywidualne przyjrzenie się zdjęciom i zastanowienie się, co przedstawiają i co mówią o danym okresie.
4. Następnie poproś uczniów, aby podzielili się swoimi spostrzeżeniami w parach lub trójkach. Co widzą na zdjęciach? Jakie emocje wywołują w nich zdjęcia? Czego możemy się z nich dowiedzieć o życiu w tamtych czasach? Jakie pytania przychodzą na myśl?
5. Na koniec wybierz kilka zdjęć i wyświetl je całej klasie. Niech wybrani uczniowie przedstawiają, w jaki sposób przeanalizowali i zinterpretowali zdjęcie. Inni mogą to uzupełnić.
6. Teraz poproś uczniów, aby określili temat lekcji.
7. Poproś uczniów, aby poświęcili chwilę na omówienie, dlaczego ten temat jest ważny i czego mogą chcieć się o nim dowiedzieć. Zapisz wszystko w widocznym miejscu

W podsumowaniu podkreśl, co fotografie jako źródło historyczne pozwalają nam zrozumieć na temat sytuacji w czasach sowieckich. Podkreśl krytyczną analizę źródła.

Analiza zdjęć / 5 min.

Jeśli masz mało czasu, możesz uprościć powyższe ćwiczenie, wybierając tylko jedno zdjęcie i prosząc uczniów o zgłoszenie swoich spostrzeżeń na głos.

Komentarze i wskazówki

Wskazówka: Zdjęcia i wiele innych informacji można łatwo znaleźć na stronie internetowej Muzeum Gułagu gulag.online.

V-CH-D / 15 min.

Opis:

To ćwiczenie może nam bardzo dobrze służyć zarówno w fazie przywoływania, jak i refleksji.

A co najważniejsze, może również służyć uczniom jako rodzaj zapisu lekcji.

1. Zapisz temat "Represje sowieckie" na tablicy lub flipcharcie i utwórz pod nim tabelę z trzema kolumnami:
  - Co już wiemy o sowieckich represjach?
  - Co jeszcze chcemy wiedzieć?
  - Czego się dowiedzieliśmy
2. Na razie pozostaw kolumnę "Czego się nauczyliśmy" pustą. Będą mogli ją wypełnić podczas lekcji lub podczas końcowej refleksji.
3. Podziel uczniów na grupy 4-5 osobowe. Ich zadaniem będzie podzielenie się ze sobą odpowiedziami na powyższe pytania i zapisanie ich na konspekcie na tablicy.
4. Grupy po kolei dodają swoje pomysły do tablicy. Możesz je uzupełnić i poprowadzić dyskusję.
5. Krótko podsumuj to, co zostało stworzone na tablicy. Przedstaw aktualny stan wiedzy na ten temat i pytania badawcze, na które jako grupa będziemy szukać odpowiedzi.
6. Następnie weź pod uwagę pytania, które zadali uczniowie, ucząc ich dalej. Nie odpowiadaj na pytania samodzielnie. Jest to zadanie dla uczniów.
7. Nieustannie zachęcaj uczniów do dodawania notatek do arkusza V-CH-D w kolumnie "Nauczyłem się". Możesz także stworzyć miejsce na ich uzupełnienie podczas końcowej refleksji.

Komentarze i wskazówki

Wskazówka: W fazie "Nauczyłem się" lub w końcowej refleksji warto poszukać odpowiedzi na bardziej ogólne pytania, takie jak:

Jakie były cechy reżimu sowieckiego?

Jak sowiecki reżim wpłynął na życie ludzi?

W projekcie często pracujemy z zeznaniami naocznych świadków i niektórzy uczniowie mogą mieć tendencję do trzymania się swoich osobistych historii. W takiej sytuacji dobrym pomysłem jest zachęcenie ich do szukania podobieństw w historiach świadków i innych źródłach, z których będziemy korzystać podczas lekcji, i próby uogólnienia.

Brzytwa Ockhama / 15 min.

Opis:

To ćwiczenie jest odpowiednie dla szkół, w których zwyczajowo uczniowie uczestniczą w wyborze tematów i sposobów uczenia się. W tym ćwiczeniu uczniowie najpierw przedstawiają różne argumenty za i przeciw danemu tematowi. Następnie omawiają je, porównują ze sobą i ostatecznie głosują, aby wybrać najbardziej przekonujące, tj. najprostsze i najprawdziwsze wyjaśnienie.

Takie podejście jest zgodne z brzytwą Occama, która mówi, że należy odrzucić niepotrzebnie złożone wyjaśnienia i lepiej wybrać najprostsze, które zadowalająco wyjaśnia problem. Dlatego właśnie działanie to nazywane jest brzytwą Occama.

Przygotuj tablicę tak, abyś mógł zapisać argumenty uczniów w dwóch kolumnach ZA i PRZECIW.

Przebieg aktywności:

1. Rozpocznij ćwiczenie od zadania przygotowanego pytania, np. „Czy warto w ogóle zajmować się tematem represji stalinowskich i procesów politycznych w szkole?”. Daj uczniom czas na indywidualne zastanowienie się nad pytaniem przez 2–3 minuty i zapisz ich argumenty za i przeciw.
2. Następnie poproś uczniów, aby po kolei przeczytali na głos swoje argumenty. Wspólnie zapiszcie je na tablicy w kolumnach ZA i PRZECIW.
3. Gdy wszystkie pomysły znajdą się na tablicy, rozpocznij dyskusję. Niech uczniowie zastanowią się, dlaczego tak, a dlaczego nie. Weź aktywny udział w dyskusji, zadając pytania uzupełniające.

Komentarze i wskazówki

Wskazówka: Zamiast prowadzić ćwiczenie, możesz wylosować jednego ucznia, który poprowadzi (podsumuje) ćwiczenie.

4. Zakończenie dyskusji poprzez głosowanie nad podjęciem lub niepodjęciem tematu. Głosowanie odbywa się przez podniesienie ręki.
5. Podsumuj dyskusję na koniec. Doceń zdolność uczniów do krytycznego myślenia, argumentowania i refleksji nad swoją nauką. Podkreśl, dlaczego ważne jest zastanowienie się nad problematyczną przeszłością.

W trakcie zajęć z pewnością pojawią się sugestie dotyczące tego, czego uczniowie chcieliby się nauczyć lub pytania, na które chcieliby poznać odpowiedzi. Oprzyj projekt lekcji na tych pytaniach.

Spotkanie na łodzi / 15 min.

Opis:

Ta aktywność jest szczególnie odpowiednia dla mniejszych grup (np. małych grup klasowych w różnym wieku). Warunkiem wstępnym są dobre relacje w grupie i chęć przyjęcia aktywnego podejścia do własnej nauki. Mówi się, że metoda ta była stosowana przez kapitanów statków, gdy musieli szybko rozwiązać trudną sytuację. Kapitan najpierw wyjaśniał sytuację, a następnie wszyscy po kolei ją komentowali. Zaczynając od najmłodszych, a następnie starszych i bardziej doświadczonych. Kapitan słuchał wszystkiego i na koniec podsumowywał, do czego doszedł zespół.

1. Wyjaśnimy zasadę odprawy na statku.
2. Na początek zadajmy pytanie: „Po co w ogóle uczyć się o sowieckich represjach?”.
3. Jeden uczeń wcieli się w rolę kapitana statku - podsumuje dyskusję.
4. Młodszy uczniowie wyrażają swoje opinie i argumenty.
5. Starsi uczniowie mówią po kolei.
6. Kapitan łodzi (uczeń) dokona ostatecznego podsumowania.
7. Wspólna refleksja nad dyskusją.
8. Dzięki temu, że to uczeń, a nie nauczyciel, pełni rolę kapitana, uczniowie mogą doświadczyć większej odpowiedzialności i współodpowiedzialności za dyskusję i podejmowanie decyzji. Nauczyciel jedynie moderuje aktywność.

